

Flerårig handleplan for klimatilpasning

Region Midtjylland står over for en række strategiske udfordringer inden for klima og vand. Med afsæt i målsætningerne beskrevet i den regionale udviklingsstrategi om at tage hånd om klima, miljø og ressourcer for at sikre en bæredygtig udvikling, har regionen prioriteret følgende områder i de kommende år.

1) Klimarobust region

Udfordringerne er:

- Klimaforandringer skaber oversvømmelser og tørke. Værdier går herved tabt.
- Vand kender ingen grænser. Løsninger skal findes i samarbejde mellem kommunerne/forsyningerne.
- Der er ingen myndighed i Danmark, der sikrer en koordinering af grænseoverskridende klimaudfordringer.

Klimaet ændrer sig, hvilket resulterer i et ændret nedbørsmønster, der både kan give udslag i form af oversvømmelser og i tørke. Det rammer vores samfundsøkonomi ved, at mange værdier går tabt. Vand eller manglen herpå kender ingen grænser, og løsninger skal derfor findes i et samarbejde mellem kommuner og forsyninger på tværs af administrative grænser. Der er ingen myndighed, der har det som ansvarsområde at samle interessenterne på klimaområdet og koordinere en fælles indsats, hvilket Region Midtjylland har påtaget sig gennem flere projekter.

Regionen vil derfor i de kommende år have fokus på følgende handlinger:

a) Klimaprojekter gennem partnerskaber

Tilbage i 2014 tog Region Midtjylland initiativ til at samle kommuner og forsyninger i bestræbelserne på at samle et partnerskab, der i samarbejde og gennem klimatilpasning skulle sikre en klimarobust region. 31 partnere fra kommuner, forsyninger og videninstitutioner takkede ja til at være med, og en realisering af kommunernes klimatilpasningsplaner blev igangsat. Region Midtjylland sikrede en bevilling på 52 millioner kr. fra EU, og projektet Coast to Coast Climate Challenge (C2CCC) var i gang. Projektet forløber til og med 2022.

Projektet er et mønstereksempel på, hvordan man i fællesskab kan løfte et så vigtigt område og herigennem dele viden om forundersøgelser, processer og løsninger. Løsninger, som ikke bare løser udfordringerne med vand, men ser vand som en ressource, der kan være med til at skabe merværdi for kommunerne og deres borgere. En stor del af indsatsen de kommende år går med at udføre det bevilgede projekt. Eksempelvis at øge viden om løsninger i Gudenåen; Øget viden og løsninger på truslen fra hav, fjord og vand på land i den vestlige Limfjord. Projektet indeholder 24 delprojekter, som indgår i det fremadrettede arbejde.

Klimaforandringer er ikke statiske og vil fortsat skabe nye udfordringer. Region Midtjylland vil i samarbejde med kommuner, forsyninger og andre aktører på klimaområdet fortsat skabe nye projekter, der skal være med til at bidrage til en klimarobust region. Bl.a. skal kommunerne konkret have realiseret de planer, der arbejdes med i C2CCC, hvilket både kræver viden og midler.

b) Multifunktionel jordfordeling

Multifunktionel jordfordeling er et af de værktøjer, som kommunerne kan tage i brug, når der skal skabes plads til klimavand i det åbne land. I en sådan proces laves der en omfordeling af jordlodder, så landmændene får samlet den bedst egnede dyrkningsjord omkring deres ejendomme, og den lavtliggende, humusholdige jord kan bruges til at skabe plads til klimavand. Dermed er det nærliggende sammen med omfordelingen at håndtere nogle af de øvrige udfordringer, som kommunerne står overfor i det åbne land; grundvandsforurening, nedgang i biodiversitet, CO2 reduktion m.v., og derved sikre, at der kommer en bedre balance mellem benyttelse og beskyttelse. Emner, som er med til at sikre "Det gode liv" på landet, og som er et omdrejningspunkt for Region Midtjyllands arbejde med landdistriktsudviklingen.

Region Midtjylland har anmodet EU (indsendt en Concept Note) om at få lov til at ansøge EU LIVE programmet om 35 millioner kr. til et pilotprojekt, hvor tre partnere fra C2CCC indgår med områder, hvori de gerne ser gennemført en multifunktionel jordfordeling. Et ønske, der udspringer i at skabe plads til klimavand, beskytte grundvand og forøge biodiversiteten i områderne. Region Midtjylland bliver den faciliterende part i projektet og står for videndeling internt i projektet og til de øvrige kommuner i regionen og andre relevante aktører på området. I projektet er der indtænkt udvikling af et værktøj til multifunktionel jordfordeling, som skal være med til at effektivisere processen og skabe overblik over muligheder.

c) Internationale projekter

Topsoil er et andet eksempel på et projekt, som Region Midtjylland arbejder med for at øge vidensniveauet på udviklingen i klimaet, og de udfordringer det giver. Topsoil er et Interreg projekt, der i samarbejde med flere nordiske lande har fokus på det terrænnære grundvand og udfordringer med for meget og for lidt vand. Det afsluttes i sin nuværende form i maj 2020, men der søges om udvidelse af projektet. C5A er ligeledes et internationalt projekt, der sætter fokus på klimatilpasning. Gennem disse projekter opnås unik viden fra andre lande om deres håndtering af klimaudfordringerne. En viden, som regionen kan bruge sammen med kommuner og forsyninger.

Region Midtjylland vil således fortsætte med at afsøge mulighederne for at skabe konkrete klimaprojekter i samarbejde med nationale og internationale aktører i bestræbelserne på at skabe og dele viden herom og bidrage til at skabe en klimarobust region.

d) Water Valley

For at sikre en forankring og formidling af resultater fra disse klimapartnerskaber sætter regionen fokus på samarbejdet mellem AquaGlobe (Skanderborg) og Klimatoriet (Lemvig), som er to fyrtårnsprojekter i projektet C2CCC. De har og får til opgave at samarbejde med Region Midtjylland og andre vandselskaber, at udvikle og formidle viden omkring klimatilpasning, samt at inddrage virksomheder inden for vandområdet med deres produkter og udvikling heraf.

2) Bæredygtig benyttelse og beskyttelse af grundvand

Udfordringerne er:

- Kommuner og forsyninger véd ganske lidt om det terrænnære grundvand, som er en vigtig baggrund for klimatilpasning.
- Der mangles viden om interaktionen mellem det terrænnære grundvand og det primære grundvand (drikkevandet).
- Der er et stigende pres på grundvandet bl.a. i form af forurening med miljøfremmede stoffer, herunder pesticider.

Grundvandet er ikke særligt godt belyst – forstået på den måde, at der mangler data til at kunne danne sig et overblik over de udfordringer, kommuner og forsyninger står overfor på området. Det terrænnære grundvand er i perioder et stigende problem, som giver gener for bebyggelser, infrastruktur og landbrug, og det er vanskeligt at finde de rigtige løsninger, hvis ikke årsagssammenhængen er tilstrækkeligt belyst. Større mængder af nedbør skaber større grundvandsdannelse, og den problemstilling kræver bedre viden for at kunne igangsætte den rette benyttelse og beskyttelse.

Regionen vil derfor i de kommende år have fokus på følgende handlinger:

a) Udvikling af nye metoder

Når det kommer til grundvand har Region Midtjylland en særlig forpligtigelse over for kommuner og forsyninger i regionen, da vi har en dyb faglighed og indsigt på området. I et tæt samarbejde mellem relevante afdelinger i Regional Udvikling vil regionen udvikle nye metoder til belysning af grundvandsforholdene i regionen. Præcis som det er sket gennem projektet Topsoil, hvor der er udviklet og formidlet bl.a. geofysiske metoder til registrering af

grundvand og sat fokus på, hvordan man mere effektivt kan udnytte grundvandsressourcen mellem perioder med for meget og for lidt vand.

b) Beskyttelse af grundvandet

I perioder med store nedbørsmængder og til tider i form af skybrud vil det uvægerligt have indflydelse på hastigheden, hvormed miljøfremmede stoffer (pesticider, chlorerede opløsningsmidler m.v.) transporteres rundt. Det er et område, hvor der mangler viden, og Region Midtjylland vil fokusere på området og gennem fælles projekter skabe mere viden om problemstillingen.

c) Udvikling af værktøjer

I regi af C2CCC har Region Midtjylland udviklet et værktøj for det terrænnære grundvand med en metode kaldet Machine Learning, som aldrig før er blevet brugt til formålet. Kommunerne i regionen har nu fået et fantastisk og pålideligt værktøj, som de kan bruge i deres planlægningsindsats.

Region Midtjylland vil fremadrettet udvikle nye værktøjer inden for grundvandsområdet til sikring af, at kommuner og forsyninger kan udføre en effektiv indsats på grundvandsområdet. En revision af et kort over det primære drikkevandsmagasin er en af de opgaver, som Region Midtjylland vil igangsætte i 2019 og arbejde videre med i de kommende år.

3) Internationalisering og fundraising

Udfordringerne er:

- Mindre og mellemstore kommuner har brug for international viden på klima- og vandområdet for at optimere på deres planlægning og løsninger.
- Mange mindre og mellemstore kommuner har ikke kendskab til internationale projekter og mangler et internationalt netværk.
- De nævnte kommuner har ofte ikke viden og bemanning til at skaffe eksterne midler til deres projekter.

Der foregår en stor udvikling på klimaområdet uden for Danmarks grænser. Den viden kan bruges af både kommuner og forsyninger. Problemet er, at de ofte ikke har kendskab og ressourcer til at følge med fagligt og til at skabe de nødvendige netværk. Det samme gælder, når det drejer sig om at rejse midler til nye projekter. De internationale puljer, der eksisterer på klima- og vandområdet, kræver international deltagelse for at kunne opnå støtte.

Regionen har både viden og kompetencer til at sidde med og til at lede internationale projekter. Derfor vil regionen i de kommende år have fokus på følgende handlinger:

a) Støtte kommuner gennem regionens internationale netværk

Hovedsageligt gennem Region Midtjyllands eksisterende projekter C2CCC, Topsoil og C5A vil regionen støtte kommuner og forsyninger med videndeling omkring klimatilpasning fra udlandet. Regionen stiller vores internationale netværk til rådighed i forbindelse med, at kommuner og forsyninger ønsker nye udviklingsprojekter inden for klimatilpasning, og hvor en international samarbejdspartner ofte er en forudsætning for at komme i betragtning.

b) Finansiering af nye projekter

I lighed med det arbejde der er gjort på C2CCC, Topsoil og C5A for at skaffe midler til projekter, der sammen med partnerskaber løser samfundsmæssige udfordringer, vil Region Midtjylland fremover forsøge at rejse midler til nye projekter. Vores muligheder for at skabe resultater på dette område er gode, bl.a. grundet vores tætte samarbejde med CDEU i Bruxelles og Region Midtjyllands taskforce for Fundraising. Den næste større satsning er søgningen gennem EU LIFE om 35 mio. kr. til multifunktionel jordfordeling.